

~Насильство щодо неповнолітніх як соціальне явище~

Пясковський В.В., заступник начальника кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Під насильством щодо неповнолітніх необхідно розуміти фізичний або психічний вплив на неповнолітнього, що порушує гарантоване йому Конституцією України право на особисту недоторканність (у фізичному й духовному розумінні).

Насильство завжди є реальним суспільним явищем, а тому істотною й обов'язковою умовою є дослідження його соціального змісту. Соціальний аспект насильства можна пов'язати з дослідженням наступних питань: чому дорослі люди у відносинах з неповнолітніми проявляють насильство; які повинні бути створені умови, щоб дорослі не проявляли такого насильства. На думку вчених, ці питання дають можливість зрозуміти насильство як об'єктивну соціальну реальність. Такий соціологічний підхід дає можливість розкрити соціальну сутність насильства щодо неповнолітнього і його залежність від характеру умов соціального життя суспільства. Крім того, він дозволяє впритул наблизити дослідження до політичних, економічних, демографічних, психологічних і правових проблем. Таким чином, необхідно відповісти на ряд запитань, пов'язаних із соціальною сферою й умовами життя людей: яка соціальна структура суспільства; який заряд несуть соціальні компоненти суспільства, пов'язані з політикою й економікою, – позитивний або негативний; як і в якому напрямі змінюються суспільні й міжособистісні відносини; як оцінюється наше суспільство з погляду способу життя його членів, їх поведінки, ставлення до норм моралі й права; нарешті, яка політична й економічна ситуація в державі і які перспективи її розвитку.

Відповідаючи на ці питання, вивчаючи в цілому соціальні умови, не можна не помітити, що в останні роки

стали переважати тісно пов'язані з насильством щодо неповнолітніх негативні явища, у числі яких пияцтво й алкоголізм, наркоманія, проституція, бродяжництво, безпритульність, жебрацтво й т.д. Поряд із цим падає освітній рівень молоді, погіршується криміногенна обстановка в державі. Знижується й без того низький рівень культури. Збільшується число осіб, які страждають різними неврологічними захворюваннями, поширюються венеричні хвороби, туберкульоз, СНІД, а звідси зниження рівня тривалості життя, збільшення смертності, зниження народжуваності. Погіршується екологія. З'являється безліч нових і раніше невідомих нашому суспільству соціальних пороків, пов'язаних з економічними реформами. Одна політична криза змінюється іншою, ще більше загострюються соціальні протиріччя, що призводять до різного роду конфліктів. Зміцнює свої позиції соціальна деформація. На загальному рівні все це призводить до соціальної напруженості в стані якої доводиться жити людям, а на індивідуальному – до нервово-психічних перевантажень. І в тому і в іншому випадку існує зв'язок із соціальним насильством.

Досліджуючи соціальні умови насильства щодо неповнолітніх, яке проявляється в суспільстві, вивчаючи його місце в системі негативних явищ, можна помітити переплетіння насильства з безліччю соціальних факторів. Насильство не може існувати саме по собі, взяте окремо. Йому завжди необхідна соціальна база у вигляді проблем, що вражають суспільство. При таких проблемах проявляються особливі форми поведінки (наприклад, насильницькі злочини проти особи) і особливі типи особистості (наприклад, особистість злочинця). Виникає орієнтація на такі форми поведінки, які є неможливими без насильства (наприклад, убивство, заподіяння тілесних ушкоджень, звалтування й т.д.). Поширюючись, ці форми поведінки проникають у всі сфери життєдіяльності людей, а особливо – у сферу побуту й дозвілля, у сферу сімейних відносин.

Таким чином, досліджуючи проблеми насильства щодо неповнолітніх, необхідно виділити його різновиди. Можна говорити про насильство з боку дорослих у дитячому садку, школі, інших дитячих установах, а також потрібно звернути увагу й на насильство в сім'ї. Все це поглинається поняттям соціального насильства. Але про які б його різновиди не йшла мова, завжди необхідно враховувати й форми прояву насильства: фізичне та психічне, причому як на суспільному, так і на індивідуальному рівнях.

Фізичне насильство щодо неповнолітніх на індивідуальному рівні зазвичай виражається в побоях, окремих ударах, заподіянні фізичного болю шляхом заламування рук, тугого болісного зв'язування кінцівок мотузкою, шнуром, дротом і т.д. Цей будь-який фізичний вплив на дитину, що відчувається нею як болісний, який призводить до відповідних наслідків (вивихи кінцівок, поява симптомів захворювань і т.д.). Життя постійно доповнює цей перелік. До фізичного насильства щодо неповнолітніх також відноситься заподіяння шкоди здоров'ю, а саме небезпечне насильство – це позбавлення життя дитини, тобто вбивство.

Психічне насильство щодо неповнолітніх проявляється в залякуванні, погрозі застосування фізичного насильства, зброї. Варіантів такого насильства багато і всі вони чинять психічний тиск на дітей. Найнебезпечнішим його видом є погроза вбивством, якщо така погроза реальна.

Таким чином, підводячи підсумок вищесказаному, відзначимо, що проблему насильства щодо неповнолітніх необхідно розглядати в комплексі, де основою повинні стати норми галузей знань, що одержують розвиток у прикладних юридичних дисциплінах. Недостатнє дослідження питань насильства щодо неповнолітніх і неприйняття відповідних заходів можуть призвести до погіршення криміногенної обстановки в державі й демографічної ситуації в цілому.